

התייחסות לנושא הדיון

מערכת אקולוגיה וסביבה

דורון מרקל

רשות המים, נציג ישראל בצוות
הליווי הבין-לאומי לבדיקת היתכנות
ל"מזבל השלום"

מיכל שגיב

ידידי כדור הארץ המזה"ת

איתי גבריאלי

המכון הגיאולוגי

נעם גולדשטיין

מפעלי ים המלח

גלית כהן

המשרד להגנת הסביבה

נרי אראלי

חבר קיבוץ עין גדי

ציטוט מומלץ

אקולוגיה מ. 2011. רב-שיח בנושא
שיקום ים המלח. אקולוגיה וסביבה
2(1): 55-67.

ברכת אידוי, ממזרח להר סדום | צילום: יקיס קידרון, באדיבות מפעלי ים המלח

רב-שיח בנושא שיקום ים המלח

[שולחן הדיונים](#)

גיליון אביב 2011 / כרך 2 (1)

2 בינואר, 2011

במהלך העשורים האחרונים יורד מפלס ים המלח בצורה משמעותית, אולם עד כה אף גורם ממשלתי לא לקח על עצמו אחריות לנעשה, וזאת למרות הבעיות הכלכליות והסביבתיות החמורות שנוצרות עקב כך. החשש לעסוק בסוגיה נובע, ככל הנראה, ממורכבותה האקולוגית ומהשלכותיה הפוליטיות.

ים המלח הוא אגם ייחודי. זהו השקע היבשתי העמוק ביותר על פני כדור הארץ, והאגם השני ברמת מליחותו בעולם. לחופיו מצויים שמורות טבע וגנים לאומיים, והאזור הוא בית גידול ייחודי לצמחים ולבעלי חיים שונים. משני עברי הגבול ישנם יישובים המתפרנסים מתיירות ומחקלאות, ומפעלים המנצלים את המחצבים הייחודיים לו. למעשה מורכבת הימה משני אגנים: אגן צפוני עמוק מאוד, ואגן דרומי רדוד, המשמש כבכרות אידוי של מפעלי ים המלח.

מצבו הנוכחי של ים המלח מבטא את מצוקת המים האזורית – ירידת המפלס בשנים האחרונות היא בעיקרה תולדה של מדיניות ממשלות ירדן, סוריה וישראל המנצלות את משאבי המים באגן ההיקוות. גם הפקת מלחי הים על-ידי המפעלים שלחופיו תורמת לירידת המפלס. מאגן ים המלח נגרעים מדי שנה יותר ממיליארד מטרים מעוקבים של מים שפירים, שזרמו אליו בעבר. פעילות המפעלים מגדילה את גירעון המים בכ-250 מיליון מטרים מעוקבים נוספים. כיום עומד המפלס על 418 מטר מתחת לפני הים התיכון, ועל פי התחזיות, בשנת 2025 הוא עשוי לרדת ל-440 מטר מתחת לפני הים. שטחו של ים המלח אמנם מתכווץ, אך לא צפוי שיעלם, גם אם לא יינקטו פעולות לשינוי מאזן המים הגירעוני באגן.

הירידה במפלס גוררת שינויים מתמידים בקו החוף ובתנאים הפיזיים השוררים לאורכו. שינויים אלו משפיעים על יציבות התשתיות ופוגעים במבנים, בכבישים, בגשרים, בשטחי חקלאות ובתשתיות הנדסיות אחרות. נגישות הים נפגעת והאטרקטיביות התיירותית של האזור נפגמת.

המחשבה להוביל מי ים לים המלח עלתה כבר באמצע המאה ה-19. הרצל התייחס אליה בספרו האוטופי אלטנוילנד (1902). בתחילת דרכו נועד רעיון התעלה להפקת אנרגיה, וברבות השנים התגלגל לפרויקט שאחד מתפקידיו לייצב את מפלס הימה. החל משנות ה-80 בוחנת ישראל את האפשרות להקים את תעלת הימים, שמקורה בים סוף או בים התיכון. בשנת 2005 פנו ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית לבנק העולמי במטרה לבדוק היתכנות מובל שיקשר בין ים המלח לים סוף. אף שהפרויקט, שבמסגרתו יותפלו מי ים סוף, מוצג כמענה ל"הצלת ים המלח", ברור לכול כי מטרתו העיקרית היא לתת מענה לצורכי המים של ירדן. הדו"ח הסופי יוגש באוגוסט 2011, וחששות מפני נזקים אפשריים מביאים גופים ציבוריים לתבוע בחינת חלופות, כמו מובל הים התיכון – ים המלח או אף השארת המצב הנוכחי על כנו.

בתקופה זו, לפני קבלת החלטות מכריעות ובלתי הפיכות, אנו מעלים לדיון את סוגיית ים המלח. המשתתפים עוסקים בפתרונות האפשריים השונים ומאירים את יתרונותיהם ואת חסרונותיהם. מדבריהם עולה כי השאלה העיקרית כיום, לאחר שנים רבות של הזנחה, היא כיצד למזער נזקים תוך התחשבות בגורמים פוליטיים, כלכליים וסביבתיים.

לאילו מן הגורמים שנמנו יש לתת קדימות? האם יש לתת קדימות לתעסוקה ולשגשוג כלכלי על פני שמירת המערכת האקולוגית או שמא יש לתת משקל יתר לשיתוף פעולה אזורי על פני גורמים אחרים? האם בפעולה זו או אחרת אנחנו מהמרים על עתידו של ים המלח ועל עתידה של המערכת האקולוגית הייחודית באזור?

אנו מקווים כי הרב-שיח המתנהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת ובמקומות אחרים, יתרמו למודעות הציבורית ולקבלת החלטה מושכלת בנושא שיקום הימה.

ים המלח ופרויקט "מובל השלום" ממפרץ אילת לים המלח

דורון מרקל

רשות המים, נציג ישראל בצוות הליווי הבין-לאומי לבדיקת היתכנות ל"מובל השלום"

מזח נטוש בחוף עין גדי – עדות דוממת לירידת המפלס הדרמטית. המזח העליון, המשמש כיום כמרפסת מחופה ענפי דקלים, היה בשימוש עד לפני כ-10 שנים | צילום: רויטל בוקמן

במהלך העשורים האחרונים יורד מפלס ים המלח בצורה משמעותית, אולם עד כה אף גורם ממשלתי לא לקח על עצמו אחריות לנעשה, וזאת למרות הבעיות הכלכליות והסביבתיות החמורות שנוצרות עקב כך. החשש לעסוק בסוגיה נובע, ככל הנראה, ממורכבותה האקולוגית ומהשלכותיה הפוליטיות.

ים המלח הוא אגם ייחודי. זהו השקע היבשתי העמוק ביותר על פני כדור הארץ, והאגם השני ברמת מליחותו בעולם. לחופיו מצויים שמורות טבע וגנים לאומיים, והאזור הוא בית גידול ייחודי לצמחים ולבעלי חיים שונים. משני עברי הגבול ישנם יישובים המתפרנסים מתיירות ומחקלאות, ומפעלים המנצלים את המחצבים הייחודיים לו. למעשה מורכבת הימה משני אגנים: אגן צפוני עמוק מאוד, ואגן דרומי רדוד, המשמש כבכרות אידוי של מפעלי ים המלח.

מצבו הנוכחי של ים המלח מבטא את מצוקת המים האזורית – ירידת המפלס בשנים האחרונות היא בעיקרה תולדה של מדיניות ממשלות ירדן, סוריה וישראל המנצלות את משאבי המים באגן ההיקוות. גם הפקת מלחי הים על-ידי המפעלים שלחופיו תורמת לירידת המפלס. מאגן ים המלח נגרעים מדי שנה יותר ממיליארד מטרים מעוקבים של מים שפירים, שזרמו אליו בעבר. פעילות המפעלים מגדילה את גירעון המים בכ-250 מיליון מטרים מעוקבים נוספים. כיום עומד המפלס על 418 מטר מתחת לפני הים התיכון, ועל פי התחזיות, בשנת 2025 הוא עשוי לרדת ל-440 מטר מתחת לפני הים. שטחו של ים המלח אמנם מתכווץ, אך לא צפוי שיעלם, גם אם לא יינקטו פעולות לשינוי מאזן המים הגירעוני באגן.

הירידה במפלס גוררת שינויים מתמידים בקו החוף ובתנאים הפיזיים השוררים לאורכו. שינויים אלו משפיעים על יציבות התשתיות ופוגעים במבנים, בכבישים, בגשרים, בשטחי חקלאות ובתשתיות הנדסיות אחרות. נגישות הים נפגעת והאטרקטיביות התיירותית של האזור נפגמת.

המחשבה להוביל מי ים המלח עלתה כבר באמצע המאה ה-19. הרצל התייחס אליה בספרו האוטופי אלטנוילנד (1902). בתחילת דרכו נועד רעיון התעלה להפקת אנרגיה, וברבות השנים התגלגל לפרויקט שאחד מתפקידיו לייצב את מפלס הימה. החל משנות ה-80 בוחנת ישראל את האפשרות להקים את תעלת הימים, שמקורה בים סוף או בים התיכון. בשנת 2005 פנו ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית לבנק העולמי במטרה לבדוק היתכנות מובל שיקשר בין ים המלח לים סוף. אף שהפרויקט, שבמסגרתו יותפלו מי ים סוף, מוצג כמענה ל"הצלת ים המלח", ברור לכול כי מטרתו העיקרית היא לתת מענה לצורכי המים של ירדן. הדו"ח הסופי יוגש באוגוסט 2011, וחששות מפני נזקים אפשריים מביאים גופים ציבוריים לתבוע בחינת חלופות, כמו מובל הים התיכון – ים המלח או אף השארת המצב הנוכחי על כנו.

בתקופה זו, לפני קבלת החלטות מכריעות ובלתי הפיכות, אנו מעלים לדיון את סוגיית ים המלח. המשתתפים עוסקים בפתרונות האפשריים השונים ומאירים את יתרונותיהם ואת חסרונותיהם. מדבריהם עולה כי השאלה העיקרית כיום, לאחר שנים רבות של הזנחה, היא כיצד למזער נזקים תוך התחשבות בגורמים פוליטיים, כלכליים וסביבתיים.

לאילו מן הגורמים שנמנו יש לתת קדימות? האם יש לתת קדימות לתעסוקה ולשגשוג כלכלי על פני שמירת המערכת האקולוגית או שמא יש לתת משקל יתר לשיתוף פעולה אזורי על פני גורמים אחרים? האם בפעולה זו או אחרת אנחנו מהמרים על עתידו של ים המלח ועל עתידה של המערכת האקולוגית הייחודית באזור?

אנו מקווים כי הרב-שיח המתנהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת ובמקומות אחרים, יתרמו למודעות הציבורית ולקבלת החלטה מושכלת בנושא שיקום הימה.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא שיקום ים המלח](#)

ים המלח: הגישה הסביבתית-אזורית

מיכל שגיב

ידידי כדור הארץ המזה"ת

האגן הדרומי היה מתייבש לולא הוצף לצורכי אידוי תעשייתי של מלחים, דבר שהיה מביא לשינוי מהותי בפני האגם אך גם להפחתה משמעותית של האידוי ממנו | צילום: דורון ניסים

במהלך העשורים האחרונים יורד מפלס ים המלח בצורה משמעותית, אולם עד כה אף גורם ממשלתי לא לקח על עצמו אחריות לנעשה, וזאת למרות הבעיות הכלכליות והסביבתיות החמורות שנוצרות עקב כך. החשש לעסוק בסוגיה נובע, ככל הנראה, ממורכבותה האקולוגית ומהשלכותיה הפוליטיות.

ים המלח הוא אגם ייחודי. זהו השקע היבשתי העמוק ביותר על פני כדור הארץ, והאגם השני ברמת מליחותו בעולם. לחופיו מצויים שמורות טבע וגנים לאומיים, והאזור הוא בית גידול ייחודי לצמחים ולבעלי חיים שונים. משני עברי הגבול ישנם יישובים המתפרנסים מתיירות ומחקלאות, ומפעלים המנצלים את המחצבים הייחודיים לו. למעשה מורכבת הימה משני אגנים: אגן צפוני עמוק מאוד, ואגן דרומי רדוד, המשמש כבכרות אידוי של מפעלי ים המלח.

מצבו הנוכחי של ים המלח מבטא את מצוקת המים האזורית – ירידת המפלס בשנים האחרונות היא בעיקרה תולדה של מדיניות ממשלות ירדן, סוריה וישראל המנצלות את משאבי המים באגן ההיקוות. גם הפקת מלחי הים על-ידי המפעלים שלחופיו תורמת לירידת המפלס. מאגן ים המלח נגרעים מדי שנה יותר ממיליארד מטרים מעוקבים של מים שפירים, שזרמו אליו בעבר. פעילות המפעלים מגדילה את גירעון המים בכ-250 מיליון מטרים מעוקבים נוספים. כיום עומד המפלס על 418 מטר מתחת לפני הים התיכון, ועל פי התחזיות, בשנת 2025 הוא עשוי לרדת ל-440 מטר מתחת לפני הים. שטחו של ים המלח אמנם מתכווץ, אך לא צפוי שיעלם, גם אם לא יינקטו פעולות לשינוי מאזן המים הגירעוני באגן.

הירידה במפלס גוררת שינויים מתמידים בקו החוף ובתנאים הפיזיים השוררים לאורכו. שינויים אלו משפיעים על יציבות התשתיות ופוגעים במבנים, בכבישים, בגשרים, בשטחי חקלאות ובתשתיות הנדסיות אחרות. נגישות הים נפגעת והאטרקטיביות התיירותית של האזור נפגמת.

המחשבה להוביל מי ים המלח עלתה כבר באמצע המאה ה-19. הרצל התייחס אליה בספרו האוטופי אלטנוילנד (1902). בתחילת דרכו נועד רעיון התעלה להפקת אנרגיה, וברבות השנים התגלגל לפרויקט שאחד מתפקידיו לייצב את מפלס הימה. החל משנות ה-80 בוחנת ישראל את האפשרות להקים את תעלת הימים, שמקורה בים סוף או בים התיכון. בשנת 2005 פנו ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית לבנק העולמי במטרה לבדוק היתכנות מובל שיקשר בין ים המלח לים סוף. אף שהפרויקט, שבמסגרתו יותפלו מי ים סוף, מוצג כמענה ל"הצלת ים המלח", ברור לכול כי מטרתו העיקרית היא לתת מענה לצורכי המים של ירדן. הדו"ח הסופי יוגש באוגוסט 2011, וחששות מפני נזקים אפשריים מביאים גופים ציבוריים לתבוע בחינת חלופות, כמו מובל הים התיכון – ים המלח או אף השארת המצב הנוכחי על כנו.

בתקופה זו, לפני קבלת החלטות מכריעות ובלתי הפיכות, אנו מעלים לדיון את סוגיית ים המלח. המשתתפים עוסקים בפתרונות האפשריים השונים ומאירים את יתרונותיהם ואת חסרונותיהם. מדבריהם עולה כי השאלה העיקרית כיום, לאחר שנים רבות של הזנחה, היא כיצד למזער נזקים תוך התחשבות בגורמים פוליטיים, כלכליים וסביבתיים.

לאילו מן הגורמים שנמנו יש לתת קדימות? האם יש לתת קדימות לתעסוקה ולשגשוג כלכלי על פני שמירת המערכת האקולוגית או שמא יש לתת משקל יתר לשיתוף פעולה אזורי על פני גורמים אחרים? האם בפעולה זו או אחרת אנחנו מהמרים על עתידו של ים המלח ועל עתידה של המערכת האקולוגית הייחודית באזור?

אנו מקווים כי הרב-שיח המתנהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת ובמקומות אחרים, יתרמו למודעות הציבורית ולקבלת החלטה מושכלת בנושא שיקום הימה.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא שיקום ים המלח](#)

"אסון אקולוגי" בים המלח – האומנם?

איתי גבריאלי

המכון הגיאולוגי

דוברת המשמשת לקציר קרנליט בכרכות האידוי | צילום: יקיס קידרון, באדיבות מפעלי ים המלח

במהלך העשורים האחרונים יורד מפלס ים המלח בצורה משמעותית, אולם עד כה אף גורם ממשלתי לא לקח על עצמו אחריות לנעשה, וזאת למרות הבעיות הכלכליות והסביבתיות החמורות שנוצרות עקב כך. החשש לעסוק בסוגיה נובע, ככל הנראה, ממורכבותה האקולוגית ומהשלכותיה הפוליטיות.

ים המלח הוא אגם ייחודי. זהו השקע היבשתי העמוק ביותר על פני כדור הארץ, והאגם השני ברמת מליחותו בעולם. לחופיו מצויים שמורות טבע וגנים לאומיים, והאזור הוא בית גידול ייחודי לצמחים ולבעלי חיים שונים. משני עברי הגבול ישנם יישובים המתפרנסים מתיירות ומחקלאות, ומפעלים המנצלים את המחצבים הייחודיים לו. למעשה מורכבת הימה משני אגנים: אגן צפוני עמוק מאוד, ואגן דרומי רדוד, המשמש ככרכות אידוי של מפעלי ים המלח.

מצבו הנוכחי של ים המלח מבטא את מצוקת המים האזורית – ירידת המפלס בשנים האחרונות היא בעיקרה תולדה של מדיניות ממשלות ירדן, סוריה וישראל המנצלות את משאבי המים באגן ההיקוות. גם הפקת מלחי הים על-ידי המפעלים שלחופיו תורמת לירידת המפלס. מאגן ים המלח נגרעים מדי שנה יותר ממיליארד מטרים מעוקבים של מים שפירים, שזרמו אליו בעבר. פעילות המפעלים מגדילה את גירעון המים בכ-250 מיליון מטרים מעוקבים נוספים. כיום עומד המפלס על 418 מטר מתחת לפני הים התיכון, ועל פי התחזיות, בשנת 2025 הוא עשוי לרדת ל-440 מטר מתחת לפני הים. שטחו של ים המלח אמנם מתכווץ, אך לא צפוי שיעלם, גם אם לא יינקטו פעולות לשינוי מאזן המים הגירעוני באגן.

הירידה במפלס גוררת שינויים מתמידים בקו החוף ובתנאים הפיזיים השוררים לאורכו. שינויים אלו משפיעים על יציבות התשתיות ופוגעים במבנים, בכבישים, בגשרים, בשטחי חקלאות ובתשתיות הנדסיות אחרות. נגישות הים נפגעת והאטרקטיביות התיירותית של האזור נפגמת.

המחשבה להוביל מי ים לים המלח עלתה כבר באמצע המאה ה-19. הרצל התייחס אליה בספרו האוטופי אלטנוילנד (1902). בתחילת דרכו נועד רעיון התעלה להפקת אנרגיה, וברבות השנים התגלגל לפרויקט שאחד מתפקידיו לייצב את מפלס הימה. החל משנות ה-80 בוחנת ישראל את האפשרות להקים את תעלת הימים, שמקורה בים סוף או בים התיכון. בשנת 2005 פנו ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית לבנק העולמי במטרה לבדוק היתכנות מובל שיקשר בין ים המלח לים סוף. אף שהפרויקט, שבמסגרתו יותפלו מי ים סוף, מוצג כמענה ל"הצלת ים המלח", ברור לכול כי מטרתו העיקרית היא לתת מענה לצורכי המים של ירדן. הדו"ח הסופי יוגש באוגוסט 2011, וחששות מפני נזקים אפשריים מביאים גופים ציבוריים לתבוע בחינת חלופות, כמו מובל הים התיכון – ים המלח או אף השארת המצב הנוכחי על כנו.

בתקופה זו, לפני קבלת החלטות מכריעות ובלתי הפיכות, אנו מעלים לדיון את סוגיית ים המלח. המשתתפים עוסקים בפתרונות האפשריים השונים ומאירים את יתרונותיהם ואת חסרונותיהם. מדבריהם עולה כי השאלה העיקרית כיום, לאחר שנים רבות של הזנחה, היא כיצד למזער נזקים תוך התחשבות בגורמים פוליטיים, כלכליים וסביבתיים.

לאילו מן הגורמים שנמנו יש לתת קדימות? האם יש לתת קדימות לתעסוקה ולשגשוג כלכלי על פני שמירת המערכת האקולוגית או שמא יש לתת משקל יתר לשיתוף פעולה אזורי על פני גורמים אחרים? האם בפעולה זו או אחרת אנחנו מהמרים על עתידו ים המלח ועל עתידה של המערכת האקולוגית הייחודית באזור?

אנו מקווים כי הרב-שיח המתנהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת ובמקומות אחרים, יתרמו למודעות הציבורית ולקבלת החלטה מושכלת בנושא שיקום הימה.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא שיקום ים המלח](#)

ים המלח – חזון מול מציאות

נעם גולדשטיין
מפעלי ים המלח

המלונות ותשתיות התיירות באגן הדרומי נמצאים בסכנת הצפה כתוצאה מעליית מפלס ברכות האידוי התעשייתיות | צילום: דורון ניסים

במהלך העשורים האחרונים יורד מפלס ים המלח בצורה משמעותית, אולם עד כה אף גורם ממשלתי לא לקח על עצמו אחריות לנעשה, וזאת למרות הבעיות הכלכליות והסביבתיות החמורות שנוצרות עקב כך. החשש לעסוק בסוגיה נובע, ככל הנראה, ממורכבותה האקולוגית ומהשלכותיה הפוליטיות.

ים המלח הוא אגם ייחודי. זהו השקע היבשתי העמוק ביותר על פני כדור הארץ, והאגם השני ברמת מליחותו בעולם. לחופיו מצויים שמורות טבע וגנים לאומיים, והאזור הוא בית גידול ייחודי לצמחים ולבעלי חיים שונים. משני עברי הגבול ישנם יישובים המתפרנסים מתיירות ומחקלאות, ומפעלים המנצלים את המחצבים הייחודיים לו. למעשה מורכבת הימה משני אגנים: אגן צפוני עמוק מאוד, ואגן דרומי רדוד, המשמש כבכרות אידוי של מפעלי ים המלח.

מצבו הנוכחי של ים המלח מבטא את מצוקת המים האזורית – ירידת המפלס בשנים האחרונות היא בעיקרה תולדה של מדיניות ממשלות ירדן, סוריה וישראל המנצלות את משאבי המים באגן ההיקוות. גם הפקת מלחי הים על-ידי המפעלים שלחופיו תורמת לירידת המפלס. מאגן ים המלח נגרעים מדי שנה יותר ממיליארד מטרים מעוקבים של מים שפירים, שזרמו אליו בעבר. פעילות המפעלים מגדילה את גירעון המים בכ-250 מיליון מטרים מעוקבים נוספים. כיום עומד המפלס על 418

מטר מתחת לפני הים התיכון, ועל פי התחזיות, בשנת 2025 הוא עשוי לרדת ל-440 מטר מתחת לפני הים. שטחו של ים המלח אמנם מתכווץ, אך לא צפוי שיעלם, גם אם לא יינקטו פעולות לשינוי מאזן המים הגירעוני באגן.

הירידה במפלס גוררת שינויים מתמידים בקו החוף ובתנאים הפיזיים השוררים לאורכו. שינויים אלו משפיעים על יציבות התשתיות ופוגעים במבנים, בכבישים, בגשרים, בשטחי חקלאות ובתשתיות הנדסיות אחרות. נגישות הים נפגעת והאטרקטיביות התיירותית של האזור נפגמת.

המחשבה להוביל מי ים המלח עלתה כבר באמצע המאה ה-19. הרצל התייחס אליה בספרו האוטופי אלטנוילנד (1902). בתחילת דרכו נועד רעיון התעלה להפקת אנרגיה, וברבות השנים התגלגל לפרויקט שאחד מתפקידיו לייצב את מפלס הימה. החל משנות ה-80 בוחנת ישראל את האפשרות להקים את תעלת הימים, שמקורה בים סוף או בים התיכון. בשנת 2005 פנו ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית לבנק העולמי במטרה לבדוק היתכנות מובל שיקשר בין ים המלח לים סוף. אף שהפרויקט, שבמסגרתו יותפלו מי ים סוף, מוצג כמענה ל"הצלת ים המלח", ברור לכול כי מטרתו העיקרית היא לתת מענה לצורכי המים של ירדן. הדו"ח הסופי יוגש באוגוסט 2011, וחששות מפני נזקים אפשריים מביאים גופים ציבוריים לתבוע בחינת חלופות, כמו מובל הים התיכון – ים המלח או אף השארת המצב הנוכחי על כנו.

בתקופה זו, לפני קבלת החלטות מכריעות ובלתי הפיכות, אנו מעלים לדיון את סוגיית ים המלח. המשתתפים עוסקים בפתרונות האפשריים השונים ומאירים את יתרונותיהם ואת חסרונותיהם. מדבריהם עולה כי השאלה העיקרית כיום, לאחר שנים רבות של הזנחה, היא כיצד למזער נזקים תוך התחשבות בגורמים פוליטיים, כלכליים וסביבתיים.

לאילו מן הגורמים שנמנו יש לתת קדימות? האם יש לתת קדימות לתעסוקה ולשגשוג כלכלי על פני שמירת המערכת האקולוגית או שמא יש לתת משקל יתר לשיתוף פעולה אזורי על פני גורמים אחרים? האם בפעולה זו או אחרת אנחנו מהמרים על עתידו של ים המלח ועל עתידה של המערכת האקולוגית הייחודית באזור?

אנו מקווים כי הרב-שיח המתנהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת ובמקומות אחרים, יתרמו למודעות הציבורית ולקבלת החלטה מושכלת בנושא שיקום הימה.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא שיקום ים המלח](#)

עתיד ים המלח וסביבתו

גלית כהן

המשרד להגנת הסביבה

ים המלח מחפש כיוון | צילום: דורון ניסים

במהלך העשורים האחרונים יורד מפלס ים המלח בצורה משמעותית, אולם עד כה אף גורם ממשלתי לא לקח על עצמו אחריות לנעשה, וזאת למרות הבעיות הכלכליות והסביבתיות החמורות שנוצרות עקב כך. החשש לעסוק בסוגיה נובע, ככל הנראה, ממורכבותה האקולוגית ומהשלכותיה הפוליטיות.

ים המלח הוא אגם ייחודי. זהו השקע היבשתי העמוק ביותר על פני כדור הארץ, והאגם השני ברמת מליחותו בעולם. לחופיו מצויים שמורות טבע וגנים לאומיים, והאזור הוא בית גידול ייחודי לצמחים ולבעלי חיים שונים. משני עברי הגבול ישנם יישובים המתפרנסים מתיירות ומחקלאות, ומפעלים המנצלים את המחצבים הייחודיים לו. למעשה מורכבת הימה משני אגנים: אגן צפוני עמוק מאוד, ואגן דרומי רדוד, המשמש כבִּרְכּוֹת אידוי של מפעלי ים המלח.

מצבו הנוכחי של ים המלח מבטא את מצוקת המים האזורית – ירידת המפלס בשנים האחרונות היא בעיקרה תולדה של מדיניות ממשלות ירדן, סוריה וישראל המנצלות את משאבי המים באגן ההיקוות. גם הפקת מלחי הים על-ידי המפעלים שלחופיו תורמת לירידת המפלס. מאגן ים המלח נגרעים מדי שנה יותר ממיליארד מטרים מעוקבים של מים שפירים, שזרמו אליו בעבר. פעילות המפעלים מגדילה את גירעון המים בכ-250 מיליון מטרים מעוקבים נוספים. כיום עומד המפלס על 418 מטר מתחת לפני הים התיכון, ועל פי התחזיות, בשנת 2025 הוא עשוי לרדת ל-440 מטר מתחת לפני הים. שטחו של ים המלח אמנם מתכווץ, אך לא צפוי שיעלם, גם אם לא יינקטו פעולות לשינוי מאזן המים הגירעוני באגן.

הירידה במפלס גוררת שינויים מתמידים בקו החוף ובתנאים הפיזיים השוררים לאורכו. שינויים אלו משפיעים על יציבות התשתיות ופוגעים במבנים, בכבישים, בגשרים, בשטחי חקלאות ובתשתיות הנדסיות אחרות. נגישות הים נפגעת והאטרקטיביות התיירותית של האזור נפגמת.

המחשבה להוביל מי ים לים המלח עלתה כבר באמצע המאה ה-19. הרצל התייחס אליה בספרו האוטופי אלטנוילנד (1902). בתחילת דרכו נועד רעיון התעלה להפקת אנרגיה, וברבות השנים התגלגל לפרויקט שאחד מתפקידיו לייצב את מפלס הימה. החל משנות ה-80 בוחנת ישראל את האפשרות להקים את תעלת הימים, שמקורה בים סוף או בים התיכון. בשנת 2005 פנו ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית לבנק העולמי במטרה לבדוק היתכנות מובל שיקשר בין ים המלח לים סוף. אף שהפרויקט, שבמסגרתו יותפלו מי ים סוף, מוצג כמענה ל"הצלת ים המלח", ברור לכול כי מטרתו העיקרית היא לתת מענה לצורכי המים של ירדן. הדו"ח הסופי יוגש באוגוסט 2011, וחששות מפני נזקים אפשריים מביאים גופים ציבוריים לתבוע בחינת חלופות, כמו מובל הים התיכון – ים המלח או אף השארת המצב הנוכחי על כנו.

בתקופה זו, לפני קבלת החלטות מכריעות ובלתי הפיכות, אנו מעלים לדיון את סוגיית ים המלח. המשתתפים עוסקים בפתרונות האפשריים השונים ומאירים את יתרונותיהם ואת חסרונותיהם. מדבריהם עולה כי השאלה העיקרית כיום, לאחר שנים רבות של הזנחה, היא כיצד למזער נזקים תוך התחשבות בגורמים פוליטיים, כלכליים וסביבתיים.

לאילו מן הגורמים שנמנו יש לתת קדימות? האם יש לתת קדימות לתעסוקה ולשגשוג כלכלי על פני שמירת המערכת האקולוגית או שמא יש לתת משקל יתר לשיתוף פעולה אזורי על פני גורמים אחרים? האם בפעולה זו או אחרת אנחנו מהמרים על עתידו של המלח ועל עתידה של המערכת האקולוגית הייחודית באזור?

אנו מקווים כי הרב-שיח המתנהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת ובמקומות אחרים, יתרמו למודעות הציבורית ולקבלת החלטה מושכלת בנושא שיקום הימה.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא שיקום ים המלח](#)

עתידו של ים המלח לגווה ללא עזרת בני האדם

נרי אראלי

חבר קיבוץ עין גדי

האגן הדרומי היה מתייבש לולא הוצף לצורכי אידוי תעשייתי של מלחים, דבר שהיה מביא לשינוי מהותי בפני האגם אך גם להפחתה משמעותית של האידוי ממנו | צילום: דורון ניסים

במהלך העשורים האחרונים יורד מפלס ים המלח בצורה משמעותית, אולם עד כה אף גורם ממשלתי לא לקח על עצמו אחריות לנעשה, וזאת למרות הבעיות הכלכליות והסביבתיות החמורות שנוצרות עקב כך. החשש לעסוק בסוגיה נובע, ככל הנראה, ממורכבותה האקולוגית ומהשלכותיה הפוליטיות.

ים המלח הוא אגם ייחודי. זהו השקע היבשתי העמוק ביותר על פני כדור הארץ, והאגם השני ברמת מליחותו בעולם. לחופיו מצויים שמורות טבע וגנים לאומיים, והאזור הוא בית גידול ייחודי לצמחים ולבעלי חיים שונים. משני עברי הגבול ישנם יישובים המתפרנסים מתיירות ומחקלאות, ומפעלים המנצלים את המחצבים הייחודיים לו. למעשה מורכבת הימה משני אגנים: אגן צפוני עמוק מאוד, ואגן דרומי רדוד, המשמש כבכרות אידוי של מפעלי ים המלח.

מצבו הנוכחי של ים המלח מבטא את מצוקת המים האזורית – ירידת המפלס בשנים האחרונות היא בעיקרה תולדה של מדיניות ממשלות ירדן, סוריה וישראל המנצלות את משאבי המים באגן ההיקוות. גם הפקת מלחי הים על-ידי המפעלים שלחופיו תורמת לירידת המפלס. מאגן ים המלח נגרעים מדי שנה יותר ממיליארד מטרים מעוקבים של מים שפירים, שזרמו

אליו בעבר. פעילות המפעלים מגדילה את גירעון המים בכ-250 מיליון מטרים מעוקבים נוספים. כיום עומד המפלס על 418 מטר מתחת לפני הים התיכון, ועל פי התחזיות, בשנת 2025 הוא עשוי לרדת ל-440 מטר מתחת לפני הים. שטחו של ים המלח אמנם מתכווץ, אך לא צפוי שיעלם, גם אם לא יינקטו פעולות לשינוי מאזן המים הגירעוני באגן.

הירידה במפלס גוררת שינויים מתמידים בקו החוף ובתנאים הפיזיים השוררים לאורכו. שינויים אלו משפיעים על יציבות התשתיות ופוגעים במבנים, בכבישים, בגשרים, בשטחי חקלאות ובתשתיות הנדסיות אחרות. נגישות הים נפגעת והאטרקטיביות התיירותית של האזור נפגמת.

המחשבה להוביל מי ים המלח עלתה כבר באמצע המאה ה-19. הרצל התייחס אליה בספרו האוטופי אלטנוילנד (1902). בתחילת דרכו נועד רעיון התעלה להפקת אנרגיה, וברבות השנים התגלגל לפרויקט שאחד מתפקידיו לייצב את מפלס הימה. החל משנות ה-80 בוחנת ישראל את האפשרות להקים את תעלת הימים, שמקורה בים סוף או בים התיכון. בשנת 2005 פנו ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית לבנק העולמי במטרה לבדוק היתכנות מובל שיקשר בין ים המלח לים סוף. אף שהפרויקט, שבמסגרתו יותפלו מי ים סוף, מוצג כמענה ל"הצלת ים המלח", ברור לכול כי מטרתו העיקרית היא לתת מענה לצורכי המים של ירדן. הדו"ח הסופי יוגש באוגוסט 2011, וחששות מפני נזקים אפשריים מביאים גופים ציבוריים לתבוע בחינת חלופות, כמו מובל הים התיכון – ים המלח או אף השארת המצב הנוכחי על כנו.

בתקופה זו, לפני קבלת החלטות מכריעות ובלתי הפיכות, אנו מעלים לדיון את סוגיית ים המלח. המשתתפים עוסקים בפתרונות האפשריים השונים ומאירים את יתרונותיהם ואת חסרונותיהם. מדבריהם עולה כי השאלה העיקרית כיום, לאחר שנים רבות של הזנחה, היא כיצד למזער נזקים תוך התחשבות בגורמים פוליטיים, כלכליים וסביבתיים.

לאילו מן הגורמים שנמנו יש לתת קדימות? האם יש לתת קדימות לתעסוקה ולשגשוג כלכלי על פני שמירת המערכת האקולוגית או שמא יש לתת משקל יתר לשיתוף פעולה אזורי על פני גורמים אחרים? האם בפעולה זו או אחרת אנחנו מהמרים על עתידו של ים המלח ועל עתידה של המערכת האקולוגית הייחודית באזור?

אנו מקווים כי הרב-שיח המתנהל על גבי גיליון זה, כמו גם הדיונים שיבואו בעקבותיו באתר כתב העת ובמקומות אחרים, יתרמו למודעות הציבורית ולקבלת החלטה מושכלת בנושא שיקום הימה.

פורסם במסגרת הדיון: רב-שיח בנושא שיקום ים המלח